

ԹՈՒՐՔ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄՏԱԴԻՐ ԵՆ ԱՂՕԹԵԼ ԱՆԻՒ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԷՆ ՆԵՐՍ

Անիի Մայր տաճարը

Թուրք ազգայնականները, ի պատասխան Աղթամարի մէջ Սեպտեմբեր 19-ին տեղի ունեցած պատարագին, յառաջիկայ Ուրբաթ օրը խմբային աղօթք (նամազ) կատարելու նպատակով կը ծրագրեն հաւաքուելու Անիի Մայր տաճարը:

Պոլսոյ մէջ լոյս տեսնող «Ժամանակ» թերթի խմբագիր Արա Գոշունեան «Ազատութիւն» ռատիոկայանին յայտնած է որ, եկեղեցի-

էն ներս խմբային աղօթքի արտօնութիւն ստանալու համար թուրք ազգայնականները արդէն իսկ դիմած են Կարսի նահանգապետարան: Մօտ 40 տեղական կազմակերպութիւններու ղեկավարներու հաւաքի ժամանակ «Ազգայնական շարժում» կուսակցութեան Կարսի կառուցցի առաջնորդը յայտարարած է որ, աղօթքը տեղի պիտի

Շարք էջ 7

ԴԱՎՈՒԹՕՂՈՒ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԷ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ՝ «ԴՈՆԵՐԸ ՄԻ՛ ՓԱԿԷՔ, ՄԻ՛ ՄԵՂԱԴԻԷՔ ԵՒ ԼՍԵՑԷՔ»

Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց նախարար Ահմէթ Դավութօղլու երկու օրոց ընդհանուր հարցազրույցի ընթացքին ներս անդրադարձած է Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան եւ յատկապէս հայ-թրքական յարաբերութիւններու ներկայ իրավիճակին:

Յիշեցնելով 2007-ին Ջուրջիոյ մէջ Հայաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ տեղի ունեցած բանակցութիւններու մասին, Դավութօղլու յայտարարած է. «Ի վերջոյ անցեալ տարի Հայաստանի հետ ստորագրեցինք Արձանագրութիւնները, որոնք դեռ ուժի մէջ են»:

Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարը յայտարարած է որ, հայ եւ թուրք ժողովուրդները գոյակցած են դարերէ ի վեր, բայց չենք ըսեր, թէ երկու ազգերու միջեւ որեւէ խնդիր չկայ:

«Այս երկու ազգերը սկսած են գոյակցել 4-րդ դարէն ի վեր: Այս երկու ազգերու միջեւ ցեղային խտրականութիւն չէք կրնար տեսնել», ըսած է Թուրք դիւանագետը ու աւելցուցած, որ կարելի չէ նմանութիւն տեսնել եւրոպային մէջ հրեաներուն հետ պատահածներուն եւ հայերու միջեւ:

Անդրադառնալով 1915-ին տեղի ունեցած իրադարձութիւններուն եւ գանոնք որակելով

որպէս «ողբերգութիւն»՝ Դավութօղլու ըսած է. «Այո, մենք ցաւ ապրած ենք եւ պատրաստ ենք կիսել այդ ցաւը: Սակայն եթէ ոմանք մեզ կը մեղադրեն Յեղասպանութիւն իրականացնելու եւ 100 տարի շարունակ այն ժխտելու մէջ, ապա թոյլ տուէք հարցնել, ի՞նչ տեղի ունեցած են այդ տարիներուն Կովկասի եւ Պալքաններու մէջ ապրող թուրքերու հետ: Ինչո՞ւ Թուրքիոյ մէջ կան պոստիպցիներ, վրացիներ, ալպաններ, եւ աւելի շատ են, քան իրենց երկրին մէջ: Որովհետեւ անոնք ալ նոյն բանները ապրելու պատճառով ստիպուած են գաղթել Թուրքիա: Միայն թէ մենք պալքանեան ազգերուն չենք մեղադրեր, մենք այսօր Ռուսաստանին չենք մեղադրեր աբխազներու, չէչէններու դէմ ճնշումներ գործադրելու մէջ»:

Յայտնելով, որ իրենք հայերու հետ պատրաստ են քննարկել 1915-ի իրադարձութիւնները, Դավութօղլու խօսքը ուղած է Երեւանին ու սփիւռքի հայութեան ու ըսած է. «Մի պատմէք միայն այդ իրադարձութեան մէկ կողմի պատմութիւնը: Լսեցէք երկու կողմի պատմութիւնները: Սակայն դուները մի՛ փակէք, մի՛ մեղադրէք եւ միեւնոյն ժամանակ լսեցէ՛ք»:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԶԻ ԿՐՆԱՐ ԱՃԻԼ՝ ՄԻԱՅՆ ՇԷՆՔԵՐ ԿԱՌՈՒՑԵԼՈՎ»

Արժոյթի Միջազգային Հիմնադրամը (ԱՄՀ) վերանայելով 2010-ի Հայաստանի տնտեսութեան աճի վերաբերեալ իր կանխատեսումը եկած է այն եզրակացութեան, որ տնտեսութեան զարգացման աստիճանը 4 տոկոսը պիտի չանցնի: Նախկին կանխատեսումներու համաձայն կը սպասուէր 5 տոկոսի աճ:

«Մենք վերանայած ենք կանխատեսումը, բան մը որ բացառապէս պայմանաւորուած է գիւղատնտեսութեան ոլորտին ներս արձանագրուած լուրջ ցնցումներու հետեւանքներով», - Սեպտեմբեր 29-ին լրագրողներու հետ հանդիպման ժամանակ յայտարարած է Արժոյթի Միջազգային Հիմնադրամի հայաստանեան ներկայացուցիչ Կիերմօ Տոլոսա: Ան կարծիք յայտնած է, որ տարուայ ընթացքին 4 տոկոս աճը կարելի կ'ըլլայ իրականացնել, եթէ գիւղատնտեսութեան վիճակը բարելաւուած արձանագրէ:

Ըստ Տոլոսայի, Հայաստանի կառավարութիւնը պէտք է միջոցներ գործադրէ, որոնք կը նպաստեն եւ կը խրախուսեն արտահա-

Շարք էջ 7

ԲԱԶՄԱՐԱԶԱՐ ՀԱՅՈՒԴԻՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅ ԵՂԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱՆՈՒԹԵԱՆ 19Դ ՏԱՐԵԴԱՐԶԻ ԺՈՂՈՎՈՐԴԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ

Նախորդ տարիներու նման այս տարի եւս Կլենտէյլի «Վերտուկօ Բարք» զբօսայգին տօնական բացառիկ կերպարանք ստացած էր, նշելու համար Հայաստանի անկախութեան 19րդ տարեդարձը: Արդարեւ, Կիրակի Սեպտեմբերի 26ին, ձեռնարկի կազմակերպիչ Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան ընկերային յանձնախումբը՝ ոչ մէկ ճիգ չէր խնայած համաժողովրդային 12րդ այս աւանդական հաւաքն անցնելու արդիւնաւէտ եւ հաճելի:

Առաւօտեան կանուխ ժամերէն սկսեալ Կլենտէյլէն եւ շրջակայ քաղաքներէն, ամէն տարիքի հայեր, սկսան խումբ առ խումբ ժամանել դալարագեղ եւ ծառագարդ զբօսայգին: Տասնեակ մը տաղաւարներ սկսած էին ցուցադրել տեղական եւ Հայաստանեան բազմազան արտադրութիւններ, արուեստի գործեր, ուտելիքներ, ըմպելիներ եւ այլն: Ուշագրաւ էին մանուկներու հաճելի ժամանցին համար լարուած վրաններն ու այլ յարմարութիւնները: Հակառակ արտակարգ եւ մրցանիչ հաստատած անտանելի տաք օդին՝ բազմահազար հայորդիներ, ներկայ եղան փառատօնին, վայելելով տօնական մթնոլորտը:

Օրուան համակրելի հանդիսավարն էր հեռատեսիլի ծանօթ

հաղորդավար Ստեփան Յովակիմեան: Ան իր բացման խօսքին մէջ, ողջունեց Հայաստանի անկախութեան 19րդ տարեդարձը զայն նկատեց հայ ժողովուրդի նորագոյն պատմութեան մեծագոյն յաղթանակներէն մին:

Անուհետեւ գործադրութեան դրուեցաւ օրուան պատշաճ յայտագիր մը: Ամերիկեան ծովուծին պատկանող Փաստիւնայի 23րդ վաշտի գինուորներու կողմէ կատարուեցաւ դրօշակի արարողութիւնը: Ապա Կլենտէյլ քաղաքի «High

School»-ի երգչախումբը յաջողութեամբ կատարեց ԱՄՆ-ի եւ Հայաստանի քայլերգները, ղեկավարութեամբ Կլէյսա Շէշտօն-Ուիլիամսի:

Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկաւ նաեւ ABC հեռատեսիլի 7րդ կայանի խօսնակ Սուպա Ռաֆիւտարան: Ան նշեց որ բովանդակ աշխարհի հայեր տեսան 600 տարիներու իրենց երազի իրականութիւնը՝ պատուով եւ արեամբ կերտուած անկախու-

Շարք էջ 7

ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱԿՕ ՍԱՀԱԿԵԱՆ. «ՕՐԱԿԱՐԳՈՒՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԱՐՑԱԽԻ ՃԱՆԱԶՄԱՆ ՀԱՐՑՆ Է»

Արցախի նախագահ Բակո Սահակեանն ուկրաինական թերթի հետ հարցազրույցում խօսել է բանակցային գործընթացից՝ նշելով, որ օրակարգում միջազգային հանրութեան կողմից Արցախի ճանաչման հարցն է:

«Արցախն Հայաստանի հետ միացնելու խնդիր այս պահին չկա, քանի որ սա Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ առկա հակամարտութիւնն է: Այս խնդիրն առաջացել է Ղարաբաղի եւ Ադրբեջանի միջեւ, իսկ Բաքուին յաջողուեց ներքաշել դրա մէջ Հայաստանին: Հայաստանը, դեռ չճանաչելով ԼՂՀ-ն, ցոյց է տալիս պատասխանատուութեան բարձր աստիճան՝ պաշտօնական երեւանը չի ցանկանում խանգարել բանակցային գործընթացին», - նշել է Արցախի նախագահը:

Լրագրողի այն հարցին, թէ կա՞նք արդեօք հնարաւորութիւն, որ պէսզի Բակո Սահակեանը բանակցային սեղանի շուրջ նստի Ալիեւի հետ, ԼՂՀ նախագահը պատասխանել է. «Նմանատիպ առաջարկ մեր կողմից եղել է: Ես առաջարկել եմ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահներին կազմակերպել Ադրբեջանի նախագահի հետ հանդիպում: Բայց Բաքուի ոչ կառուցողական դիրքորոշման պատ-

ճառով նրանք այս պահին չեն կարող ապահովել նմանատիպ հանդիպում: Այնտեղ ասում են, որ «նման պետութիւն գոյութիւն չունի եւ այն Ադրբեջանի մասն է: Մենք պատրաստ ենք բանակցել ԼՂ հայկական համայնքի հետ»: Մենք տամենակ անգամներ հանդէս ենք եկել տարաբնոյթ առաջարկներով, օրինակ՝ հանել դիպուկահարներին շփման գծից: Բայց մեր իւրաքանչիւր նախաձեռնութիւն հիսթերիայով է ընկալուում: Այս պահին միջին լարուածութիւն է պահպանուում՝ ոչ պատերազմ եւ ոչ էլ խաղաղութիւն»:

Ուկրաինացի լրագրողը հարցնում՝ ինչ որ փոխդիվանների պատրաստ էք, որին ի պատասխան, Արցախի Հանրապետութեան նախագահը պատասխանում է.

«Մենք խորապէս համոզուած ենք, որ այս խնդիրը պէտք է լուծուի փոխադարձ զիջումների հիման: Բայց մենք պէտք է հնարաւորութիւն ունենանք խօսել փոխզիջումների մասին, իսկ բանակցային գործընթացն ընթանում է առանց Ղարաբաղի մասնակցութեան: Արցախի անկախութիւնն ու անվտանգութիւնը չեն կարող փոխզիջումների մէջ լինել»:

HayNews.am

«ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐԸ ՊԱՏԱՆԴ ԵՆ ԹՈՒՐԲԻԱՅՈՒՄ»

Ստամբուլից նոր վերադարձած թուրքագէտ Արտակ Շաքարեանն ասուլիսի ժամանակ ասել է, որ ստամբուլ լաւագոյն կերպով համար անհասկանալի էր, թէ Սուրբ Խաչ եկեղեցու գմբէթին խաչ չտեղադրելու հանգամանքն ինչու է այդքան մեծ վրդովմունքի առարկայ դարձել Հայաստանում:

Ըստ թուրքագէտի՝ ստամբուլ լաւագոյնի նման պահուածքը բնական է, քանի որ վերջիններս պատանդ են թուրքիայում: Շաքարեանի խօսքերով՝ ստամբուլ լաւագոյնը գիտակցում է, որ եթէ ընդվզի, յաջորդ օրը կը փակեն դպրոցներ, եկեղեցիներ:

«Պէտք է նրանց այս պահուածքը դիտել որպէս հայի դաւաճանութիւն, պէտք է հասկանալ նրանց վիճակը», - նշել է թուրքագէտը:

Արտակ Շաքարեանը նաեւ ներկայացրել է Սուրբ Խաչում խաչի չտեղադրելու վերաբերեալ ստամբուլ լաւագոյնի կարծիքը. «Իրենք

Թուրքագէտ Արտակ Շաքարեան

ասում են, որ խաչ չտեղադրելը ճիշդ որոշում էր թուրքիայի կողմից. եթէ խաչը տեղադրուէր, ապա վան կը մեկնէր հայերի մեծ բազմութիւն, որին կառավարելը դժուար կը լինէր, իսկ թուրքիան չէր կամենայ, որ իր շուրջ փչանայ»:

HayNews.am

ԼՈՆԴՈՆՈՒՄ ՀԱԿԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՐՔ Է ՏՊԱԳՐՈՒԵԼ

Լոնդոնում հանրութեանն է ներկայացուել կանադացի «գրող» Սքոթ Թէյլորի (Scott Taylor) «Փոխհամաձայնութեան չեղող տարբերութիւններ: Հայաստան, Թուրքիա եւ Ադրբեջան» ("Unreconciled Differences: Turkey, Armenia and Azerbaijan") գիրքը, յայտնում է թուրքական Cihan գործակալութիւնը:

Գրքի շնորհանդէսը կայացել է Միացեալ Թագաւորութիւնում Ադրբեջանի դեսպանատանը, որին մասնակցել է նաեւ Թուրքիայի դեսպանը: Գրքի հեղինակը, ով նախկինում եղել է գիտնորական, մօտ 4 տարի է ծախել այն գրելու համար՝ այդ ընթացքում մի քանի անգամ այցելելով տար-

ածաշրջան: Թուրքիայի դեսպանն իր հերթին նշել է, որ «այս գիրքը շատ կարեւոր է միջազգային հանրութեանը ներկայացնելու Ադրբեջանի ներկայիս վիճակը, որի տարածքների մի մասը գտնուում են «օկուպացիայի» տակ»:

Նկատենք, որ կանադացի «գրողը» յայտնի է իր հակահայկեցուածքով եւ գտնուում է Թուրքիայի եւ Ադրբեջանի «Տօնաւորութեան ներքոյ»: Գրքի օբիեկտիւութեան մասին, ինչպէս հասկացանք, կարելի է անգամ չխօսել՝ այն վերջից վար լցուած է հակահայկական յայտարարութիւններով եւ թրքամէտ գեղումներով:

HayNews.am

ԲԱՐԱՔ ՕԲԱՄԱՆ ԵՒ ԻԼՀԱՍ ԱԼԻԵՎԸ ՔՆՆԱՐԿԵԼ ԵՆ ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ԽՆԴԻ ԿԱՐԳԱԻՈՐՈՒՄԸ

Իլիւմ Ալիեւ եւ Բարաք Օբամա

Սեպտեմբեր 24-ին, Նիւ Եորքում՝ ՄԱԿ-ի գլխաւոր վեհաժողովի շրջանակներում, Միացեալ Նահանգների նախագահ Բարաք Օբաման հանդիպել է Ադրբեջանի առաջնորդ Իլհամ Ալիեւին:

Սպիտակ տան տարածած պաշտօնական հաղորդագրութեան համաձայն, հանդիպմանը Բարաք Օբաման վերահաստատել է Միացեալ Նահանգների լիակատար աջակցութիւնը ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի շրջանակներում դարաբաղեան հարցի կարգաւորմանը եւ ընդգծել շփման գծում հրադադարը պահպանելու կարեւորութիւնը:

Պաշտօնական վաշինգտոնի հաղորդմամբ, ԱՄՆ նախագահը նաեւ նշել է հակամարտութեան խաղաղ կարգաւորումը գտնելու անհրաժեշտութիւնը եւ ընդգծել, որ այն պէտք է հիմնուած լինի Հելսինքեան սկզբունքների՝ ուժի չկիրառման, տարածքային ամբողջականութեան, իրաւահաւասարու-

թեան եւ ժողովուրդների ինքնորոշման վրայ:

Իլհամ Ալիեւի հետ առաջին դէպ առ դէպ հանդիպմանը ԱՄՆ նախագահը չի շրջանցել նաեւ Ադրբեջանում խօսքի ազատութեան եւ մարդու իրաւունքների պաշտպանութեան հետ կապուած խնդիրները: Սպիտակ տան հաղորդագրութեան համաձայն, մասնաւորապէս, Բարաք Օբաման կոչ է արել Իլհամ Ալիեւին բարեփոխումներ իրականացնել ժողովրդավարութեան ուղղութեամբ, այդ թւում՝ ազատ արձակել ընդդիմադիր հայեացքներ ունեցող, 2009 թուականից ձերբակալուած երկու բլոգերներին՝ Ադնան Հաջիգադէին եւ Էմին Միլիին:

«Նախագահ Օբաման նշել է, որ ուժեղ ժողովրդավարական կառուցները նպաստում են Ադրբեջանում տնտեսական աճի ու կայունութեան ամրապնդմանը», - փաստում է Սպիտակ տան հաղորդագրութիւնը:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՆԱՀԱՆՁԵԼ Է

Կանադական ամենահեղինակաւոր վերլուծական կենտրոններից մէկի՝ Fraser Institute-ի գնահատմամբ, տնտեսական ազատութիւնների մակարդակով Հայաստանն այսօր աշխարհի 141 պետութիւնների թւում զբաղեցնում է 50-րդ տեղը՝ նախորդ տարուայ 48-րդ հորիզոնականի փոխարէն:

Տնտեսական ազատութիւնների մակարդակով Հայաստանը զգալիօրէն զիջում է վրաստանին, որը այս տարի կտրուկ բարելաւել է իր ցուցանիշները. 2009 թուականի համեմատ վրաստանը բարձրացել է մօտ 20 կէտով՝ յայտնուելով կանադացի վերլուծաբանների հրապարակած ցուցակի 23-րդ հորիզոնականում:

Այդուհանդերձ, Հայաստանը տարածաշրջանի պետութիւններից զիջում է միայն վրաստանին՝ բաւական առաջ անցնելով միւս բոլոր հարեւաններից. ըստ կանադացի փորձագէտների՝ տնտեսական ազատութիւնների առումով Թուրքիան այսօր 74-րդ, Ադրբեջանը՝ 93-րդ, իսկ Իրանը՝ 107-րդ հորիզոնականում:

ԱՊՀ-ի առաջատար պետութիւններից Ռուսաստանը գտնուում է 84-րդ, իսկ Ուկրաինան՝ 127-րդ հորիզոնականում:

Հետազոտութեան հեղինակները աշխարհի պետութիւնների ազգային տնտեսութիւնները դիտարկել են մի շարք տեսանկիւններից. դրանք բաժանելով 5 պայմանական խմբերի՝ տնտեսական կեանքին պետութեան միջամտութեան չափ, տնտեսական գործունէութեան իրականացման ապահովում, դրամավարկային քաղաքականութիւն, արտաքին առեւտուր եւ գործարար կեանքի պետական կարգաւորում:

Կանադացի վերլուծաբանները բաւական դրական են գնահատում Հայաստանեան իշխանութիւնների կողմից իրականացուող դրամավարկային քաղաքականութիւնը՝ մասնաւորապէս սղաճի մակարդակն ու արտարժոյթով ազատօրէն բանկային հաշուհաճմարներ բացելու հնարաւորութիւնը:

Միւս ոլորտներում Հայաստանի վիճակն աւելի մտահոգիչ է: «Տնտեսական գործունէութեան ընթացքում ամենալուրջ խնդիրները շարունակուում են մնալ անկողմնակալ եւ անկախ դատարանների բացակայութիւնն ու բիզնէսի ընթացքում ծագող յաւելեալ ծախսերը, նախ եւ առաջ՝ կաշառքները», - նշուած է գեկոյցում:

ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅ ՈՐԲՈՒԿՆԵՐՈՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻ ՅՈՒՇԱԿՈՐՈՂԻ ԲԱՑՈՒՄ ԱՆԹՈՒՐԱ ԼԻԲԱՆԱՆ

Անթուրայի Հայ որբուկներու գերեզմանները

Աւելի քան հինգ տարիներ անցած են այն օրէն երբ Պրն. Միսաք Քէլէշեան յայտնաբերեց Անթուրայի Սէն ձոզէֆ Գոլէճի գերեզմանին մէջ թաղուած, ցեղապանութեան վերապրած եւ Լիբանանի մէջ թրքացման ծրագրին ենթարկուած Հայ որբուկներու դիակները: Միսաք Քէլէշեան կոչ ուղղած էր բոլորին որ այդ տեղ յուշակոթող մը գետեղուի ի յիշատակ Անթուրայի անմեղ Հայ որբուկներուն:

Այսօր, 5 տարիներ ետք, անոր կոչը ստացած է արժանավայել պատասխան:

Չորեքշաբթի, 22 Սեպտեմբերի 2010ին Լիբանանի Քըսրուանի շրջանի Անթուրայի Սէն ձոզէֆ Գոլէճին մէջ, Չուք Միքայէլ, տեղի ունեցաւ Հայ որբուկներու գերեզմանի յուշակոթողի բացումը: Անթուրայի որբանոցին մէջ մահացած Հայ որբերու աճիւնները ի վերջոյ ամփոփուեցան պատշաճ կերպով եւ անոնց յիշատակը յաւերժացնող յուշակոթողը ամրացուեցաւ: Այս գործի իրականացման ձեռնամուխ եղաւ Խաչատուրեան ընտանիքը: Խաչքարի եւ տապանաքարի բացման արարողութիւնը կատարեց Տիկ. Գոհար Խաչատուրեան եւ բոլոր Հայ մայրերու անունով ան ըսաւ. «Հայ Մայրը իր ազգային պարտականութեան հաւատարիմ պիտի մնայ»:

Յուշակոթողի բացումէն ետք խօսք առին Պրն. Միսաք Քէլէշեան, Անթուրայի Սէն ձոզէֆ Գոլէճի տնօրէն Հայր Անթուան Նաքատ,

Շահէ Խաչատուրեան, Գոհար Համոյթի ղեղարուեստական ղեկավար Սեպուհ Աբգարեան, Լորի Քէլէշեան եւ Արմէն Քէլէշեան, որմէ ետք տեղի ունեցաւ պատշաճ հոգեհանգստեան արարողութիւն Գոհար խումբի մասնակցութեամբ,

Գոհար Խաչատուրեան եւ Միսաք Քէլէշեան բուկներու գերեզմանի յուշակոթողի բացումին

որ եղաւ Հայ որբերու եւ որբուհիներու հոգիներու խաղաղութեան համահայկական աղօթքի արտայայտիչը:

Հայապահպանման եւ ազգապահպանման ուղիին մէջ, այս խիստ կարեւոր իրագործումով, կրկին անգամ Միսաք Քէլէշեան, կողքին ունենալով իր տիկինը՝ Մայրան եւ երեք զաւակները, Հայ ազգային եւ համաշխարհային պատմութեան մէջ կարեւոր հետք մը ձգեց եւ իր սուրբ նպատակին հասաւ, դառնալով ամէն մէկ Հայ սրտի ձայնը եւ արձագանգելով աշխարհով մէկ:

Բոլորին վարձքը կատար:

Համադրեց՝ ԼԵՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ԳՈՐԱՐ ՀԱՄԵՅԹԻ ԽՄԲԱՎԱՐ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ ԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

Սեպտեմբեր 24, 25, եւ 26-ին, ԳՈՐԱՐ համոյթը իր ելոյթներով հանդէս եկաւ լիբանանահայութեան առջեւ: Համոյթի խմբավարն է Սեպուհ Աբգարեան, որ տարիներ շարունակ դասաւանդած է Կիպրոսի Մելքոնեան Կրթական Հաստատութեան ներս:

Այս առթիւ, կը ներկայացնենք ռատիօ «Սեւան»ի «Մշակոյթի Անկիւն» յայտագրի կատարած հարցազրոյցը՝ մայեսթրօ Սեպուհ Ավգարեանին հետ:

Հ. Ինչպէ՞ս ծնունդ առաւ ԳՈՐԱՐ համոյթը, որո՞նք են այս ծրագրի ետին կանգնողները, եւ ինչու՞ ԳՈՐԱՐ անունը:

Պ. Մեծագոյն երախտապարտ զգացումը ունիմ Յարութի Խաչատուրեանին հանդէպ, որ մեր հայրն է, մեր հովանաւորը: Պատահմամբ եղաւ այս բոլորը, երբ ես ամէն օր «Հիլթըն» պանդոկի լողաւազանը կ'երթայի լողալու համար, մարզական կեանքս շարունակելու, եւ օրին մէկը, երբ դուրս կ'ուղղուէի, հանդիպեցայ Սեւակ եւ Սարօ Սերոբեաններուն, որոնք իմ աշակերտներս էին Մելքոնեանէն, եւ որոնց երկար ատենէ չէի տեսած: Ինձ կանչեցին, ես ալ գացի ու նստեցայ: Բազկաթոռին խորը նստած անձնաւորութիւն մը կար, որուն չճանչցայ առաջին անգամ թէ՛ն: Աշակերտները հետաքրքրուեցան Մելքոնեանի դրուագներուն մասին, ես ալ նշեցի, որ հանգստեան կոչուած եմ, եւ անձնական զբաղումներով կը զբաղիմ: Ապա, լուռ նստած անձը, որ Յարութի Խաչատուրեանն էր, հարց տուաւ թէ՛ ինչ կը մտածեմ, եթէ առաջարկէ որ Հայաստան երթամ եւ Հայ Ֆիլհարմոնիայի օրփեստրը ղեկավարեմ, 250 անձերէ բաղկացած խումբ մը:

Սկիզբը կարծեցի թէ կատակ մըն է, սակայն երբ Պրն. Խաչատուրեան նշեց, որ յաջորդ օրը առաւօտեան պատասխան կ'ուզէ, զգացի թէ լուրջ է ծրագիրը: Անմիջապէս ընդունեցի առաջարկը, եւ Հայաստան ուղղուեցայ: Երեք փորձերով ամբողջ օրփեստրը ղեկավարեցի, եւ միայն Յարութի Խաչատուրեանն էր որ ներկայ գտնուեցաւ: Ապա, առաջարկեց որ Օփերայի մէջ նոյն յայտագիրը ներկայացնենք, եւ անոր ներկայ ըլլան մտաւորականներ, արուեստագէտներ, բարեգործական համերգով, որովհետեւ ժողովուրդը նիւթական ալ չունէր: 1999 թուականն էր:

Մենք թերթերով հասարակութեան իրազեկեցինք, եւ օփերայի ամբողջ սրահը լեցուեցաւ: Յաջող ելոյթ մը ունեցանք: Ես ապա վերադարձայ Կիպրոս: Երեք շաբաթ ետք, նամակ մը եկաւ Կիւմրիէն, եւ այդտեղի երաժշտանոցը, որ դարձեալ Յարութի Խաչատուրեանի եւ իր մօր ու եղբայրներուն կարգադրութեամբ է որ կը գործէ,

ինձ կ'առաջարկէր Կիւմրի մեկնել, եւ կազմել նոր երգչախումբ մը՝ անդամները Կիւմրիի շրջանէն: 250 անձ ներկայացաւ, որոնցմէ 120-ը ընդունեցի, եւ սկսանք աշխատանքները:

Ոմանք գիտէին նօթագրութիւն, ուրիշներ ոչ, սակայն ունէին հնչող ձայն: Երբ մտանք 2000 թուականի դռները, եւ նկատեցի որ երգչախումբին կարողականութիւնը նրբացաւ, առաջարկեցի Պրն. Յարութի Խաչատուրեանին որ ունենանք օրփեստրա մը, եւ բոլորը կոչուին Յարութի Խաչատուրեանի մօր՝ Տիկ. Գոհար Խաչատուրեանի անունով: Տարիներու ընթացքին խումբը մարզուեցաւ: Երբ 2002 մտանք, Յարութի Խաչատուրեան առաջարկեց խումբը արտասահման տանիլ: Չորս ամսուայ մէջ պատրաստեցինք մեր 2002-ի յայտագիրը: Որովհետեւ Կիպրոսէն էի, առաջին քայլ որպէս՝ որոշեցինք Կիպրոս երթալ, ապա Լիբանան, ուր «Պիէլլ» մէջ ելոյթ ունեցանք: Սքանչելի փորձառութիւն մըն էր, որ նաեւ տեսահոլովակի ձեւով արտագրուեցաւ, աշխարհով մէկ տարածուեցաւ:

Հ. Այսօր քանի՞ անհատներ կը բաղկանայ ԳՈՐԱՐ-ը, եւ ու՞ր կը գտնուի կեդրոնը:

Պ. Միշտ Կիւմրիի մէջ հաստատուած ենք, եւ մեծամասնութիւնը Կիւմրիէն են: Կան անձեր որոնք Երեւանէն կու գան: Այժմ ԳՈՐԱՐ-ը կը բաղկանայ 125 անձերէ: Սակայն պարախումբով, մշակատակը ընտղներով, մեներգիչներով, եւ աշխատանքին օգտակար դարձող անձերով, մենք կը հանինք 185 հոգիի:

Հ. Երբ տեղի կ'ունենան փորձերը:

Պ. Փորձերը ամէն օր են: Երբեմն մասնակի փորձեր կը կատարենք, երբեմն հաւաքական, որոնք Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերուն են, իսկ միայն երգչախումբը երկուշաբթի եւ երեքշաբթի օրերուն, նուազախումբը՝ Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի, իսկ Ուրբաթ եւ Շաբաթ՝ հաւաքական: Երբ հայրը ներկայ է, մեր աշխատանքին հունձքը ներկայացնելու համար

Շաբ.ք էջ 18

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ԲՈԿՏԵՄԲԵՐ 2010

11-րդ տարեկան Telethon «Քաջ Նապար»ի գլխաւորութեամբ:
Նուիրուած «Հայաստանի ծնողագուրկ հաշմանդամ երեխաների
Սր. Ծնունդի և դպրոցաշինական ֆոնտին» 380 AMGA կայանով՝
818-239-6880, 818-606-2070, 818-246-0125
www.fourourkids99@gmail.com. **ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԶԻԱԶԱԶԵԻԼ:**

ԿՐՕՆԱՓՈՒՆ ՀԱՅԵՐԻ ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐ ԵՐՐՈՊԱՅՈՒՄ

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼՔՐՈՆԵԱՆ

Բռնի իսլամացուած հայերի եւ նրանց սերունդների խնդրի ուսումնասիրութեանը գուգահեռ ի յայտ են գալիս նրանց աշխարհագրական սփռուածութեանը վերաբերող նոր եւ հետաքրքիր մանրամասներ: Մասնաւորապէս՝ Թուրքիայի կրօնափոխ հայերի թեմայի ուշագրաւ եւ, միեւնոյն ժամանակ, իւրայատուկ մասն է կազմում ներկայումս Եւրոպայում բնակուող իսլամացուած հայերի սերունդների հարցը: Յայտնի է, որ ընդհանրապէս կրօնափոխ հայութեան ներկայիս վիճակի մասին տուեալները, փաստերը շատ քիչ են, եւ եթէ վերջին տարիներին Թուրքիայի իսլամացուած հայերի մասին որոշ տուեալներ ի յայտ են գալիս, ապա Եւրոպայում բնակուողների վերաբերեալ նիւթերն անհամեմատ աւելի քիչ են: Միայն վերջերս օտարազգի եւ հայ որոշ հեղինակներ սկսել են անդրադառնալ այս խնդրին եւ փոխանցել որոշ տեղեկութիւններ, որոնք, առաւելապէս, ունեն նկարագրական բնոյթ:

Նախ, անդրադառնանք կրօնափոխ հայերի Եւրոպա տեղափոխուելու խնդրին եւ փաստենք, որ 1950-ական թուականների վերջերին Եւրոպայում ու մասնաւորապէս՝ Գերմանիայում առաջանում է էթան աշխատուծի կարիք եւ այդ պատճառով մի շարք երկրների հետ կնքուած են արտագնայ աշխատուծի մասին պայմանագրեր: Թուրքիայի եւ Գերմանիայի միջեւ նմանատիպ պայմանագիր է կնքուած 1961թ., որից յետոյ սկիզբ է առնում Թուրքիայի հարգարտոր բնակիչներին արտագաղթելու դէպքի Գերմանիա, իսկ յետագայում՝ նաեւ Եւրոպայի այլ երկրներ: Հենց այս արտագաղթի հետեւանքով է այսօր Եւրոպայում ձեւաւորուել մի քանի միլիոնի համող թրքական համայնքը: Համաձայն որոշ տուեալների, Թուրքիայից արտագաղթողների մէջ եղել են նաեւ հայեր, ընդ որում՝ ինչպէս բացայայտ քրիստոնեայ, այնպէս էլ կրօնափոխ կամ ծպտեալ: Կրօնափոխ հայերը եւ նրանց սերունդները մի քանի տասնամեակների ընթացքում գաղթել եւ հաստատուել են Գերմանիայի, Բելգիայի, Հոլանդիայի, Շուեդիայի, Ֆրանսայի տարբեր բնակավայրերում, եւ այսօր նշեալ երկրներում կան կրօնափոխ հայութեան սերունդներից կազմուած համայնքներ կամ համայնքա-

տիպ կառուցներ: Տեղափոխուելով աշխարհագրական նոր միջավայր՝ կրօնափոխ հայերի եւ նրանց սերունդների շրջանում սկիզբ են առել որոշակի գործընթացներ ու երեւոյթներ, որոնք կապուած են իրական ինքնութեանը վերադառնալու հետ: Եւրոպայեան կրօնափոխ հայութեան շրջանում ամենատարածուած եւ ուշագրաւ երեւոյթը, անշուշտ, կրօնադարձութիւնն է՝ քրիստոնէութեան վերընդունումը: Եւ այսօր Եւրոպայի կրօնափոխ հայերի մէջ աւուրեալներին վերադարձածների թիւը բաւական մեծ է: Ինչպէս փոխանցում են մի շարք աղբիւրներ, կրօնադարձութեան, արմատների որոնման գործընթացը տարբեր զարգացումներ է ունեցել եւ այսօր էլ շարունակուած է: Մասնաւորապէս՝ քրիստոնէութիւն աւելի արագ վերընդունել են ծպտեալ հայերը, որոնք ամէն բարենպաստ առիթ օգտագործել են աւուրեալներին վերադառնալու համար եւ Եւրոպա տեղափոխուելուց կարճ ժամանակ անց կամ անմիջապէս յետոյ ընդունել են քրիստոնէութիւն: «Յոյս» երկաթաթափերի վերջին համարներից մէկում Թամար Գեւորեանը մէջբերում է մի պատմութիւն, համաձայն որի՝ Թուրքիայից Գերմանիա տեղափոխուած արտաքուստ մուսուլման երեւացող մի խումբ մարդիկ հենց մաքատանն ինքնաբացայայտում են եւ պաշտօնաշին ներկայացնում ոչ թէ անձնագրերում առկայ մուսուլմանական, այլ՝ հայկական անուններ: Այս ուշագրաւ օրինակը ցոյց է տալիս տասնամեակներ թաքցրած իրական ինքնութեանը վերադառնալու ցանկութիւնը: Ինչպէս նշում է նոյն աղբիւրը, վերոյիշեալ հայերն այսօր Գերմանիայում համայնք եւ եկեղեցի ունեն: Տարբեր աղբիւրներ փաստում են, որ այսօր Եւրոպայում բնակուող եւ քրիստոնէութիւն վերընդունած հայերը կրօնի հարցում շատ աւելի ջերմեռանդ են: Այստեղ կայ նաեւ հոգեբանական կողմ, այն է՝ շրջապատին ապացուցել հայկականութեան հանդէպ իրենց հաւատարմութիւնը: Իրական ինքնութեանը վերադարձած հայերի շրջանում նկատուած են նաեւ որոշ հոգեբանական եւ հոգեկան խնդիրներ: Ոմանք անգամ բուժման կուրսեր են անցել հոգեբան-բժիշկների մօտ. վերջիններիս ախտորոշումը եղել է այն, որ կրօնադարձ հայերի հոգեվիճակի մէջ կարեւոր եւ որո-

շիչ դեր են ունեցել Հայոց ցեղասպանութեան տրամադրիկ յիշողութիւնները, տասնամեակներով ապրած վախի ու սպառնալիքի մթնոլորտը եւ այն, որ շարունակ թաքցրել են իրական ինքնութիւնը: Այսօր Գերմանիայի տարբեր քաղաքներում կան կրօնադարձ հայերի խմբեր, որոնց մի մասը ինտեգրուած է տեղի այլ հայերի հետ, իսկ մի մասը խորթութեան հանդիպելով հին համայնքի կողմից՝ շարունակում է վարել մեկուսի կենսակերպ եւ համայնքային կեանքից դուրս է մնում: Գերմանաբնակ թուրք գրող Քեմալ Եալչընը բազմաթիւ փաստեր է ներկայացնում Եւրոպայում ապրող կրօնափոխ հայերի մասին եւ մեզ ուղարկած իր նամակում նշում է. «Ես Գերմանիայում մարդկանց գիտեմ, որոնք առաջացած տարիքում անգամ վերընդունում են քրիստոնէութիւն եւ մկրտում»: Հայ Առաքելական եկեղեցու Գերմանիայի թեմի առաջնորդ Գարեգին արքեպիսկոպոս Բեթթեանը եւս անդրադառնում է խնդրին եւ որոշ հետաքրքիր փաստեր ներկայացնում: Գերմանիայի Վիսբադեն քաղաքում, ըստ Համօ Մոսկոֆեանի, կայ կրօնափոխ հայերի ռեստորան-հաւաքատեղի, որ կոչուած է «Անի»: Յիշեալ քաղաքում ապրում են նաեւ կրօնադարձուած մի խումբ հայեր, որոնցից, օրինակ՝ Նուրեդդին Գիւնդեանը, որ վերանուանուել է Սիմոն, պնդում է, թէ սերում է մեծ ֆիզիկի Հրայր Դժոխքի տոհմից: Պելզիպում բնակուող կրօնադարձ հայերի մասին հետաքրքրական յօդուածով է հանդէս եկել Դաւիթ Զէնեանը, համաձայն որի՝ հիմնականում Շրընաքից եւ Սիլոպից գաղթած քրտացած-քրտախօս հայերն այսօր վերադառնալով իրենց ինքնութեանը՝ կազմում են տեղի առաքելական համայնքի հիմքը եւ հանդէս գալիս որպէս ջերմեռանդ քրիստոնեաներ: Նրանց երեխաները սովորում են հայերէն, եւ այդ միջոցով մայրենիին են սկսում տիրապետել նաեւ ծնողները: Բրիւսելի քրտացած կամ քրտախօս հայերի համայնքի կարեւոր դէմքերից եւ հիմնադիրներից Մեսրոպ Աֆշարը, պատմելով հայրենիքում իրենց վիճակի մասին, նշում է. «Վախը եւ ճնշուածութեան զգացումը մեր մշտական ուղեկիցներն էին: Ծնումները շատ էին, բայց մեր մեծերը մշտապէս յիշեցնում էին մեզ, որ չնայած լեզուի կորստին՝ մենք հայ ենք»: Աֆշարը Թուրքիայում իրենց կենսակերպի մասին որոշ մանրամասներ է պատ-

մում, որոնցից պարզ է դառնում, որ նրանք ծպտեալ հայեր են եղել եւ գաղտնի շարունակել են քրիստոնէական սովորոյթները, ասորի քահանայի միջոցով գաղտնի մկրտել իրենց երեխաներին, կատարել հարսանեաց, թաղման քրիստոնէական արարողութիւններ: Ինչպէս շատ վայրերում, այնպէս էլ Շրընաքում վերապրած ծպտեալ հայերն ունեցել են կրկնակի անձնանուններ՝ տան եւ դրսի համար: Մեսրոպ Աֆշարն այս մասին պատմում է. «Մերոնց շրջապատում մենք հայեր էինք: Մկրտելիս մեր երեխաներին տալիս էինք հայկական անուններ, օրինակ՝ Սարգիս, Դաւիթ, Նուպար, Գէորգ եւ Սարօ, բայց արտաքին միջավայրում մենք նման էինք քաղաքի մնացած բնակիչներին: Մենք կրում էինք քրտական անձնանուններ, օրինակ՝ Էուզ, Եալիք, Օդեմիր, Բիրջին»:

Աւելորդ չէ նշել, որ հայերի այս խմբի փրկութեան եւ հայկականութեան վերադարձի մէջ եւս լուրջ դեր է ունեցել Պոլսոյ պատրիարք, լուսահոգի Շնորհք Արք. Գալուստեանը, ում ջանքերով 1960-ականների կէսերին հայութեան այս բեկորները նախ սկսել են Շրընաքից եւ Սիլոպից տեղափոխուել Ստամպուլ, իսկ այնուհետեւ՝ 1980-ականներին, Պելզիպ, Ֆրանսա, Հոլանդիա:

Ինչպէս վերը նշուեց, այսօր կրօնադարձուած հայերի խմբեր կան նաեւ Շուեդիայում, որոնցից է ծնունդով Ատանայից Սուլէյման Ֆարուքը, որ, գտնելով իր իրական ինքնութիւնը, ընդունել է քրիստոնէութիւն եւ փոխել անունը՝ դառնալով Հայկ Արամեան: Նա մէկն է բազմահազար ուծացած հայերից, որոնք ապրում են թուրքի կամ քրտի արտաքին ինքնութեան քողի տակ: Դեռ մանկուց կասկածներ ունենալով իր ինքնութեան շուրջ՝ նա որոնել է իր արմատները եւ 1983թ. Դամասկոսում տեղի հայկական եկեղեցում մկրտուել, իսկ երկու տարի անց՝ 1985թ. տեղափոխուել ու հաստատուել է Շուեդիայում: Իր ինքնութեան մասին նա նշում է. «Ներքուստ ես միշտ զգում էի, որ ուրիշ եմ: Ես կարող էի քուրտ մնալ, բայց ես այլ կերպ որոշեցի»: Հաստատուելով Ստոքհոլմում՝ Հայկ Արամեանն ամուսնացել է այնտեղ բնակուող տիարբեքիրցի հայուհու հետ, իսկ իր երկու զաւակներին անուանել Մասիս եւ Անի: Երեխաները, ի դէպ, սովորել եւ տիրապետում են հայերէնին: Յատկապէս ուշագրաւ է, որ սկուսններին վերադարձած Հայկ

Շաք-ը էջ 19

Bedros S. Maronian
818/500-9585

Siamanto B. Maronian
818/269-0909

SERVING THE COMMUNITY SINCE 1975
More locations and more ways to service your insurance and financial needs

<p>6300 Wilshire Blvd. Suite 1900 Los Angeles, CA 90048</p> <ul style="list-style-type: none"> • Life Insurance • Health Insurance • Group & Individual • Long Term Care • Disability 	<p>805 East Broadway Glendale, CA 91205</p> <ul style="list-style-type: none"> • Estate Planning • Will & Living Trust • Full Annual Review • Mortgage Protection • College Planning 	<p>300 N. Lake Ave. Suite 500 Pasadena, CA 91101</p> <ul style="list-style-type: none"> • Workman's Compensation • Employee Benefits • Annuity • IRA • 401K & 403B
--	---	---

A.A. INSURANCE SERVICES

Insurance coverage can help you financially!
Ապահովագրութիւնը Աճիրաճնոս է

Coverage & Protection should be on the top of your priority list.

Seniors 65 & Up Medicare Supplements • Insurance • Prescriptions Drugs RX • Benefits

ԲԱԶՄԱՀԱԶԱՐ ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅ ԵՂԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 19ՐԴ ՏԱՐԵՂԱՐՁԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ

Շարունակուած էջ 1-էն

Թիւնը:
Փառասօնի կազմակերպիչ ՆՄՄՄ-ի ընկերային յանձնախումբի անունով ելոյթ ունեցաւ Հէրի Իւնէլ, շեշտելով անկախութեան նուաճման կարեւորութիւնը:

Հայ ժողովուրդի մեծ տօնը ողջունելով շնորհաւորական ելոյթներով հանդէս եկան Կլեմէնտէլ քաղաքի քաղաքապետ Արա Նաճարեան, ԱՄՆ-ի երկրորդ մեծագոյն քաղաք Լոս Անձելըսի քաղաքապետական խորհուրդի առաջին հայ անդամը՝ Փոլ Գրիգորեան, Գալիֆորնիոյ 43րդ ընտրաշրջանի երեսփոխան Մայք Կաթօ (որ այս աւիթով հռչակագիր մը փոխանցեց կազմակերպիչ յանձնախումբին),

ԱՄՆ-ի Գոնկրէսի անդամ Ատամ Շիֆ եւ Փասատինայի Քաղաքապետարանի անդամութեան յառաջիկայ ընտրութեանց թեկնածու՝ Խաչիկ Շահինեան:

Առանձնաշատուկ վայելք մը եղաւ յայտադրի գեղարուեստական բաժինը: Յաջորդաբար ելոյթներ ունեցան Մէլի Թիւն մանկավարժուհիի խմբակը, «Լիլլիա» հայկական պարի համոյթը, Արծուն Պապախանեանն իր տուտուկի եւ զուռնայի խմբակով, Չութակահար՝ Ալէնը, աճպարար՝ Ժօրա Սարգիսեանը, Ինչպէս նաեւ երգիչներ Սամուէլ Սահակեանը, Սազօն, Յարութ Յակոբեանը, Առնօն, Վաչէ Յակոբեանը, Սաշ եւ Գաբրիէլ (անդլերէն), Արա Մարտիրոսեանը եւ Գաբօ Վիանօն (Պոլիվիայէն՝ ապա-

ներէն-հայերէն): Բոլորի ելոյթներն ալ ժողովուրդին կողմէ ընդունուեցան մեծ խանդավառութեամբ, արժանանալով ջերմ ծափահարութիւններու:

Ուշ երեկոցեան ժողովուրդը զբօսալիքին տուն վերադարձաւ հայրենական յիշարժան օրուան մը բարձր տրամադրութիւն մը ապրած ըլլալու գոհունակութեամբ:

Այս առթիւ գնահատելի է Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան ժրջան վարչութիւնն ու յարակից

երիտասարդական եւ կանանց օժանդակ մարմինները, ձեռնարկի հովանաւորներն ու աջակիցները, որոնք ամէն ճիգ ի գործ դրին յաջողութեամբ պսակելու այս հայրենանուէր եւ շնորհակալ աշխատանքը:

Կը յուսանք առաւել յաջողութեամբ պսակուած տեսնել յառաջիկայ տարուան փառասօնը, որ կը զուգադիպի Հայաստանի անկախութեան 20րդ տարեդարձին:

ԹՈՒՐՔ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄՏԱԴԻՐ ԵՆ

Շարունակուած էջ 1-էն

ունենայ հայ - թրքական սահմանի մօտ, Անիի աւերակներուն մէջ գտնուող Մայր տաճարէն ներս:

Թրքական մամուլը այս կապակցութեամբ կը տեղեկացնէ որ, աղօթքին պիտի մասնակցի նաեւ «Ազգայնական շարժում» կուսակցութեան ղեկավար Դեւլէթ Բահէլին: «Կուսակցապետի՝ նամագին մասնակցութեան մասին տեղեկութիւնները պաշտօնապէս դեռ չեն հաստատուած», - Հայկական «Ակօս» թերթի խմբագրութեան ըսած են «Ազգայնական շարժում» կուսակցութեան կենտրոնական գրասենեակի պատասխանատուները:

«Այսօր լոյս տեսած գրեթէ բոլոր թրքական թերթերը անդրադարձած են ազգայնականներու այս նախաձեռնութեան», - ըսած է Արա Գոչունեան: Թերթերը այս առթիւ ներկայացուցած են թուրքիոյ մշակոյթի նախարար Էրթուր-

րուլ Գիւնայի տեսակէտը: Նախարարը ըսած է, որ եթէ աղօթքը վերածուի հաւաքական ցոյցի, ապա այդ կը հակասէ թուրքիոյ Սահմանադրութեան եւ կուսակցութիւններու մասին օրէնքին: «Բաց եթէ «Ազգայնական շարժում» կուսակցութեան ղեկավարը որպէս անհատ քաղաքացի որոշէ աղօթք կատարել այդտեղ, ապա պետութիւնը կը յարգէ անոր այդ իրաւունքը», - ըսած է թուրք նախարարը

Անդրադառնալով թուրք ազգայնականներու այս ծրագրի շարժառիթներուն, Արա Գոչունեան ըսած է. - «Սահմանադրական հանրաքուէէն յետոյ «Ազգայնական շարժում» կուսակցութեան ղեկավարը զգալիօրէն թուլացել են: Ըստ երեւոյթին, ազգայնական շարժումներու հիման վրայ կուսակցութիւնը կը փորձէ վերագտնել իր քուէները ու վերականգնել իր ներուժը»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԶԻ ԿՐՆԱՐ ԱԾԻԼ»

Շարունակուած էջ 1-էն

նումը, այլ ոչ թէ վնասէ անոր. - «Հայաստանի նման փոքր երկիրը զարգանալու համար պէտք է կեդրոնանայ արտաքին շուկաներ ապրանքներ եւ ծառայութիւններ

արտահանելու վրայ»: «Հայաստան չի կրնար աճել միայն ներքին շուկայի վրայ ապրանքներ վաճառելով եւ շէնքեր կառուցելով», - ըսած է Արժոյթի Միջազգային Հիմնադրամի հայաստանեան ներկայացուցիչը:

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

1060 North Allen Ave
Pasadena, CA 91107

Գրասենեակները վերանորոգուած
եւ յարմար վարձքերով
Հետաքրքրուողներէն հեռաձայնել՝
(626) 398-0506

ՆՈՒՆԷ

ԱՆԱՀԻՏ ԵՐԵՄԵԱՆ

Նա սովորական կին չէ: Թէեւ բոլորին նման ուտում է: Բոլորի նման քայլում, քնում եւ արթնանում: Բայց նրա ընդերքում կան ուրիշ հոսանքներ: Ուրիշ ուժեր: Արեւներ կան նրա մէջ, որ միշտ լոյս են տալիս եւ ձեռքում են անգամ ամպեր թանձր շերտերը, որոնք փորձում են մթազնել իր անյաղթահարելի ճառագայթների ընթացքն ու լուսաւորութիւնը:

Գրել մի կնոջ, մի մօր, մի հայուհու արուեստի մասին, այն էլ ասմունքի արուեստի մասին, դժուարին եւ չափազանց պատասխանատու ինչի՞ր է, քանզի ժամանակակից աշխարհում եւ մասնաւորապէս ասմունքի աշխարհում շատ քչերն են հանդէս գալիս, որովհետեւ այն

թախծոտ աչքերը: Հայութեան կարօտ ու տիեզերքների առեղծուածներին սեւեռուած իր արցունքաշաղ աչքերը:

Արդարեւ, նա ունի իր առանձին դիմագիծը, իր մոլորակը: Երկիրն ու երկիրն քր միացնել զետի, ձորերը սարերը, հովիկներն ու դաշտերը խառնում է իրար եւ միաձուլում է աստղերին: Հոգին, ինչպէս բոլոր իսկական արուեստագէտներինը, մերթ փոթորկոտ է ու մերթ խաղաղ, մերթ լուռ ու մերթ անզուսպ: Նրա հոգին ճիշդ ունի: Բողոք ունի այնպիսի ծովի նման: Բողոք ունի Աստուծոյ դէմ: Ինչպէս, բանաստեղծի բողոքներն անգամ առ Աստուած իբրեւ արթիք է լսում, այնպէս էլ Նունէ մեծ ասմունքողի բողոքն էլ աղօթքի պէս է հնչում: Նա ապրում է արուեստագէտի պէս ու աշխարհին նայում է իր սեփական աչքերով: Ներքին բռնկումների այն փիլիսոփայութեամբ, որ միայն իրեն է

յատուկ: Որովհետեւ, համապատասխանում է իր խառնուածքին ու նկարագրային բոլոր յատկանիշներին:

Սիրելի Նունէ, քեզ հետ հանդիպելը, ծանօթանալն ու մտերմանալը բարեբախտութիւն եմ համարում: Ինչո՞ւ չհամարեմ, երբ դու քո վաստակով, քո ծանրակշիռ շնորհներով, քո մարդկային բարձր յատկանիշներով, քո եռանդով ու ընկերասիրութեամբ նուաճել ես ոչ միայն իմ համակրանքն ու յարգանքը, այլ եւ կ'ասէի բոլորին, առանց նկատի ունենալու ոչ մի կուսակցական եւ քաղաքական եւ այլ հանգամանքներ: Դու բարձր որակի, ասմունքող ես: Ասմունքիդ մէջ համ ու հոտ կայ: Ունես նաեւ գրելու վարպետութիւն: Գիտես զնահատել արժանաւորին: Լաւը վատից զանազանում ես: Միտքը սթափ է: Քո ճակատը բարձր է ու մաքուր: Լեզուդ հիւժեղ է: Հոգիդ միշտ աստղերի մօտ է: Նրանց հետ մտերմութիւն է անում: Նրանց հետ սեղան նստում: Նրանց հետ քնում ու արթնանում:

Հայ գիր ու գրականութեան արժէքների պահպաններից մէկն ես այս օտար ափերում:

Դու վարպետօրէն ես կատարում մեր մեծ վարպետների ստեղծագործութիւնները:

Ով ինչ ուզում է ասի: Ես քեզ պարզապէս քրոջ պէս սիրում եմ: Քեզ սիրում եմ իբրեւ մարդ: Իբրեւ մայր: Իբրեւ կին ու իբրեւ մէկը, որ իր ընդերքերում խտացնում է ազնութեան, հայրենասիրութեան ու ընկերասիրութեան ամենաբարձր յատկանիշները:

Դու երեւոյթ ես: Պարզապէս շնորհաւորում եմ տարեդարձդ: 50-ամեակդ: Տարեդարձ որ արժեւորել է հարկաւոր: Ծնորհաւորանքներս ուզում եմ վերջացնել իմ սիրած բանաստեղծներից մէկի Մատթէոս Զարիֆեանի հանճարեղ սողերով:

Եթէ Աստուած ես ըլլայի, Օ, անկասկած, Ձայն (քեզ) կ'ընէի Աստուածուհի:

շատ դժուար արուեստ է, չիշողութեան վերարտադրելու կարողութեան հետ է կապուած: Ասմունքողը աւելի լաւ է խօսում բանաստեղծի ստեղծած, արարած երկերի հետ, քան ինքը բանաստեղծը:

Ուստի արուեստագէտի մասին գրելիս պէտք է թափանցել նրա էութեան մէջ, խօսել նրա լեզուով, նրան տեսնել արուեստի հմայքով ու նրա խոհերի յոյզերի ու ներաշխարհային բոլոր երանգների արտայայտչականութեամբ:

Նա այստեղ է, քայլում է խաղաղ ու կրիանոսի ափերով սուզւում է նրա խորախորհուրդ խորհուրդների մէջ որոնելու իր չգտած ու կորցրած երազները: Որոնում է իր էութիւնը, որ միշտ անհասկանալի մնաց իրեն: Մնաց այն բարձունքը, որի վրայ թափառեցին իր

Armenian Athletic Association
H.M.M. LOS ANGELES
 Presents *Extravaganza*
Casino
 Roulette
 Black Jack
 No Limit
 Texas Hold 'em
CASH PRIZES!
 \$35 Admission Includes:
 Playing Chips
 Dinner Buffet
 & Drink
 Have a **BLAST!**
 and
 Support a Good Cause
October 9, 2010
 The AEBU CENTER
 Doors Open 7:00 PM
 1060 N Allen Ave., Pasadena, CA 91104
 RSVP call LA HOMENMEN at (213)-537-9030

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻ ԸԱՍԱՐ) ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ԸԱՍԱՐ 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA ԸՆՈԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

Massis Weekly

Volume 30, No. 35

Saturday, OCTOBER 02, 2010

Armenian Independence Day Festival in Glendale

GLENDALE, CA -- Organized by the Nor Serount (New Generation) Cultural Association, the Gaidz Youth Organization and the Armenian Athletic Association (Homenmen), with co-sponsorship by the City of Glendale, the 19th anniversary of Armenia's independence was celebrated at Glendale's Verdugo Park on Sunday, September 26, 2010.

Ever since its inception, the annual Armenian Independence Day Festival has grown into a wildly popular, multicultural tradition, showcasing Armenian music, art, and cuisine, celebrating a spirit of community and shared history. This year, the tradition continued with thousands attending the event dedicated to the 17th anniversary of Armenia's Independence Day.

The event commenced by the U.S. Marines Color Guard with the U.S. and Armenian national anthems

being sung by the Glendale High School Choir, which consists of both Armenian and non-Armenian students. Presiding over the festival were Mr. Stepan Hovagimian from the Nor Serount Cultural Association and Ms. Subha Ravindhran from the KABC-7's Eyewitness News team. Mr. Harry Unell delivered the welcoming remarks on behalf of the Armenian Independence Day Festival Committee. Glendale Mayor Ara Najarian welcomed the attendees on behalf of the City and conveyed the importance of an independent Armenia. Los Angeles City Council Member Paul Krikorian also expressed his jubilation on being able to celebrate the independence of Republic of Armenia.

In celebration of the 19th Anniversary of Armenian Independence Day, California State Assembly Member Mike Gatto presented the Nor

Continued on page 2

Foreign Minister Edward Nalbandian at the UN: "Azerbaijan Represents a Threat to Regional Peace and Security."

NEW YORK -- Addressing the UN General Assembly on Saturday September 25th, Armenian Foreign Minister Edward Nalbandian accused Azerbaijan of seeking to "distort the nature of the conflict in various international platforms" and torpedo peace talks mediated by the United States, Russia and France. "That country is attempting to mislead the international community, presenting the consequences of the conflict as its causes," Nalbandian charged.

"The people of Nagorno-Karabakh exercised their right to

FM Edward Nalbandian addressing UN General Assembly

self-determination two decades ago," he said. "They fought for their right to freedom, withstanding the brutal

Continued on page 2

Turkish Nationalists Planning Islamic Prayer Services In Armenian Church

Holy Virgin Cathedral in Ani

KARS -- Members of Turkey's main nationalist opposition party are reportedly planning to gather in a 11th century Armenian cathedral Friday for a politically motivated Islamic prayer that is bound to infuriate Armenians.

Turkish newspapers reported on Tuesday that authorities in the north-eastern Kars region have received a formal permission application from the local branch of the Nationalist Movement Party (MHP). They said its chairman informed dozens of local MHP activists and supporters that the prayer service will take place at the Holy Virgin Cathedral in Ani, the ruined capital of a medieval Armenian kingdom located near the city of Kars, on the existing Turkish-Armenian border.

Built in 1001 A.D. by one of the most celebrated architects of medieval Armenia, Trdat, the church was the largest building in the walled and once

prosperous city. It is one of the few surviving examples of the ancient Armenian civilization that existed in what is now eastern Turkey until the 1915 mass killings and deportations of Armenians in the Ottoman Empire.

According to some historians, it was converted into a mosque after Armenia was conquered by the Seljuk Turks in the late 11th century. Official Turkish sources still refer to it as Fethiye Mosque.

Some Turkish newspapers suggested that the MHP's intention to use it as a Muslim worship site is a response to the September 19 landmark mass in another, 10th century Armenian church in eastern Turkey. However, party leaders attributed the politically explosive move to domestic politics and, in particular, their tense rela-

Continued on page 4

Jerusalem Authorities Scrap Plans to Build Hotel Near Armenian church

The situation around an Armenian church in Jerusalem and plans to build a hotel complex in its immediate neighborhood has been resolved in favor of the Armenian viewpoint.

Representatives of the Armenian Patriarchy in Jerusalem, however, fear private developers will not give up their efforts of having another similar project approved by city authorities.

Earlier this month, the municipality of Jerusalem decided not to approve an agreed construction project by which a high-rise hotel complex was to be built next to the Armenian St. Grigor Lusavorich (Saint Gregory the Illuminator) Church, situated in the city's German quarter.

Had the plan been achieved, the church would have been converted into a Jewish community center.

The idea was not acceptable to either the Armenian Patriarchy, or the Jewish residents of the quarter. A majority of the local residents have opposed the plans as they do not want a hotel that could disturb life in their area.

Armenian Patriarchy representative Deacon Artak Hakobyan told ArmeniaNow that although the municipality of Jerusalem has rejected the construction project, the Patriarchy fears that the same company will come up with a new proposal.

"It is already seven years that they have struggled for this project and they are unlikely to retreat so easily," says Hakobyan.

The St. Grigor Lusavorich Church in Jerusalem, which has belonged to the local Armenian Patriarchy for 60 years, was built by Germans, in 1887.

Catholicos Karekin II Mediates for the Return Of Azeri Soldier's Body

YEREVAN -- His Holiness Karekin II has urged Serzh Sarkisian to the return of the body of Azerbaijani soldier, Mubariz Ibrahimov, killed in a June firefight in Nagorno-Karabakh.

Ibrahimov, died along with four Armenian servicemen in an Azerbaijani attack on a Karabakh army outpost in the village of Chaylu, Martakert district. The incident heightened tension in that section of the "line of contact." At least one Armenian and four Azerbaijani soldiers have been shot dead there over the past month.

According to a statement issued by the press service of the Holy See of Echmiadzin, in early September Patriarch Kiril I of Moscow and All Russia appealed to Karekin II on behalf of Leader of Muslims in the Caucasus, Sheikh-ul-Islam Allahshukur Pasha-

Zade.

"His Holiness presented the results of the discussion to the Russian Patriarch and, through him, to the Sheikh-ul-Islam, saying that the Armenian side has always been forthcoming and organized the handovers of prisoners of war and bodies of killed servicemen to the Azerbaijani side through the Red Cross international organization," stated Father Vahram Melikian, spokesman for the Holly See.

"The Armenian side is ready to consider such appeals if Azerbaijan also demonstrates readiness for productive cooperation on the restoration of the consideration of such matters in accordance with the requirements of international humanitarian law," he added without elaborating.

Muslim States Again Condemn Armenian 'Aggression'

NEW YORK -- The Organization of the Islamic Conference (OIC) has accused Armenia of unleashing aggression against Azerbaijan and described Nagorno-Karabakh as an "occupied" Azerbaijani territory at an annual meeting of the foreign ministers of its predominantly Muslim member states.

They met on the sidelines of the UN General Assembly in New York on Friday.

"The Meeting condemned the aggression of Armenia against Azerbaijan and called for the resolution of the conflict on the basis of respect for the territorial integrity and inviolability of the internationally recognized borders of the Republic of Azerbaijan," read an OIC communiqué issued on Saturday.

It said the ministers expressed serious concern about "forced demographic changes, interference with property rights, inadequate protection of the cultural heritage and sacred sites in the Nagorno-Karabakh region and other occupied territories of Azerbaijan."

It was not clear whether all 57 countries making up the Islamic group signed the latest statement or agreed

with its evaluation of the Karabakh conflict. The New York meeting was chaired by Tajikistan's Foreign Minister Hamrokhon Zarifi.

Tajikistan and three other OIC countries — Kazakhstan, Kyrgyzstan and Uzbekistan — are aligned with the Collective Treaty Security Organization (CSTO), a Russian-led military alliance of seven former Soviet republics, including Armenia. None of these Central Asian states is known to have raised the Karabakh issue within the CSTO framework.

Neighboring Iran is another, more important OIC member. The unresolved Karabakh dispute has not prevented the Islamic Republic from steadily deepening its political and especially economic ties with Christian Armenia.

The OIC has issued similar statements in the past, and they rarely prompted an official reaction from Yerevan. Armenian leaders have said only that religion has never been a serious factor behind the unresolved conflict and that Azerbaijani of exploiting Islam to muster greater international support.

Armenian Independence Day Festival in Glendale

Continued from page 1

Serount Cultural Association with a Resolution congratulating them on the achievements and contributions Nor Serount has made to the Armenian-American community in the 43rd Assembly District since the 1970s, particularly the annual Festival, which aims to educate all people on the Armenian culture and traditions.

"Nor Serount has been an important institution for the community for many years, and today we're honoring the important contributions it has made to preserving culture," said Assemblyman Gatto.

U.S. Congressman Adam Schiff, delivered a speech, saying: "I am proud to deliver speech in front of represen-

tatives of a great nation. Your people confronted a lot of difficulties on the way to independence, underwent genocide. In spite of all this, you reached the independence you longed for. I had the honor to work with many representatives of Armenian people and have raised a lot off issues at the American government connected with the economic blockade of Armenia by Turkey and Azerbaijan. I again congratulate the Armenian government and world-spread Armenians on the 19th anniversary of independence of Armenia."

The highlight of the festival was the entertainment provided by various Armenian American singers, musicians, poets and dance troops who performed to the delight of the attendees.

From the Heroism of Sardarabad to the Surrender of Kars , From the Liberation of Artsakh to ...

By Harut Der-Tavitian

-July/August 2010: Non-combat shootings in the Armenian Army claim the lives of 9 soldiers, highlighting chronic abuse and corruption within the army.

-September 11, 2010: The surfacing of a YouTube video portraying the hazing of two conscripts by an officer of the Armenian Army.

-September 21, 2010: Armenia celebrates its 19th Anniversary of Independence.

The above mentioned prompted us to dwell on our path as a nation.

When a tiny nation like Armenia endures for thousands of years despite all the calamities it faces, while much powerful ones disappear from the face of this world, it shows that it possesses strong characteristics. But what is it that keeps it from growing and becoming a strong and powerful nation itself, when much younger nations have managed to grow in number and power?

We remain to wonder as to what those attributes are that make us endure, yet they don't lead us to quantitative and qualitative achievements? Why were we able, when in feeble and desperate conditions, of accomplishing the heroic battle of Sardarabad, but two years later, when we were in a much better condition, we abandoned the strategic fortress of Kars to the enemy without a fight? Why were we able, with small volunteer units and armed with hunting rifles, of liberating

Artsakh, but instead of building on that success, we seek to emigrate from those lands?

Is it true that the achievements gained through the sacrifice of the idealists are plundered by opportunists devoid of any nationalistic ideals, and by usurpers who treat the country as their personal fiefdom, thus enriching themselves but spreading disillusion among the general population? Otherwise how can one explain the downfall from the apex of Sardarabad to the abyss of the surrender of Kars, or from the heroic liberation of Shushi to the inglorious state of today? "Yerp chi mnoum yelk ou jar, khentern yen kdnoum hnar" (when there remains no egress and remedy, the foolhardy find means). But the opportunists and usurpers squander those means, preventing the development and the growth of our country. Thus we drag an existence until the next cycle.

Probably this explains the attraction of Lord Byron to Armenians, his brief sojourn with us, his learning of the Armenian language and his disillusioned departure after concluding that the Armenians of his time were unworthy of their ancestors. Could it be that one of the main reasons of our current unenviable state is the departure of disillusioned Armenians and their assimilation into other nations?

Do we realize that at this pace the liberation of Artsakh is heading the way for another Kars fiasco? Let's dwell on these questions and find the means of change.

OSCE to Send Mission to Nagorny Karabakh

VIENNA -- Europe's security body, the Organisation for Security and Cooperation in Europe's (OSCE), said Saturday it would send a mission to Nagorny Karabakh this month.

The French, Russia and US co-chairs of the OSCE's Minsk Group — which is overseeing efforts to resolve the longstanding conflict over the region between Azerbaijan and Armenia — said in a statement it would conduct a mission "in the territories around Nagorno-Karabakh from October 4-14."

The Minsk Group had informed the foreign ministers of Armenia, Edward Nalbandian, and of Azerbaijan, Elmar Mammadyarov, about the mission at separate meetings at the UN General Assembly in New York this week.

Both sets of discussions had been

attended by ambassador Andrzej Kasprzyk, permanent representative of OSCE's chairman-in-office.

Ambassador Bernard Fassier of France, Robert Bradtke of the United States, and Igor Popov of the Russian Federation said they had also formally invited experts from the United Nations Development Programme UNDP and the UN refugee agency UNHCR to participate in the mission.

The Minsk Group has already said it would intensify efforts to push for a peace deal this autumn.

Tensions over Karabakh have risen amid stalled negotiations over the status of the region. Armenian and Azerbaijani forces are spread across a ceasefire line in and around Nagorny Karabakh, often facing each other at close range, and shootings are common.

Foreign Minister Edward Nalbandian at the UN

Continued from page 1

war unleashed by Azerbaijan that was suppressing them for 70 years and attempting to cleanse them from their ancestral home."

Nalbandian also accused Azerbaijan of using its oil wealth to fuel "military adventure" amid mounting tensions in the Nagorno-Karabakh region. Nalbandian added that "Azerbaijan represents a threat to regional peace and security."

"Unabated war rhetoric, increased violations of the ceasefire regime, and the unprecedented increase of the military budget by Azerbaijan only exacerbates the situation," the minister said. "The money stemming from oil revenues is directed at funding new military adventures. We all know the results of such adventurism."

Nalbandian's speech at the UN was a response to Azerbaijani President Ilham Aliyev's speech earlier last week.

Turkification of Armenian Children in Antoura Lebanon & Inauguration of Khachkar & Bronze Statue

It has been over 5 years when Maurice Missak Kelechian discovered the location of St. Joseph Antoura French College in Lebanon. During WW1 it was a Turkish orphanage under the direction of Jemal Pasha & Halide Edib as the director, where about 1000 Armenian & 200 Kurdish children were forcefully Turkified.

On March 2010 Robert Fisk's article ended "this place of sadness, shaded by tall trees. Neither name-plate nor headstone marks their mass grave." <http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/fisk/robert-fisk-living-proof-of-the-armenian-genocide-1918367.html>

By the great generosity of KOHAR Symphony Orchestra & Choir the Antoura College cemetery was inaugurated on Sept 22 2010 by a Khachkar (Cross Stone), headstone and a Bronze statue in memory of Armenian orphans.

My Journey Of Love

By Maurice Missak Kelechian

My journey of love started in 2005 with a single photo in Stanley Kerr's book, "Lions of Marach" that showed a group picture of Jemal Pasha with a footnote that read: "Jemal Pasha commander of the Turkish Fourth Army together with Halide Edib, on the steps of French College at Antoura, Lebanon."

My passion for the Armenian modern history had just started to take off and finding a piece of that history in my own backyard was surreal! Little did I know that I was embarking on an incredible untold story.

I jumped into my car eager to identify the location of the orphanage shown in the picture. Antoura, for many Lebanese families, is a beautiful place to take their kids for a drive and some fresh air. They had no idea that soon, it was going to take their breath away!

Apprehensive at first and then excited, I approached the French college. Careful not to disturb what I didn't know, I started taking pictures of the college from afar and as I came closer to the building, my story started to unfold.

The college was established by the Jesuits brotherhood in 1656. Lazarist priesthood took over the college in 1834 and when the WWI broke out, the Ottoman Turks confiscated the college, dismissed all the priests and converted the building into a Turkish orphanage. Between 1915-1918, 1200 young orphans were kept in Antoura of whom 1000 were Armenians and the remaining 200 consisted of Turks and Kurds.

In 1916, Jamal Pasha visited Antoura together with 40 elite Turkish teachers, headed by Halide Edib, the new director of the college; prepared to teach the orphans the "Ottoman Turkish culture"; hence the photo in Kerr's book.

I finally took the courage to enter the college. Pretty soon, I was guided to see the college's archivist, Mr. Sebastian Arhan, who welcomed my curiosity and very gracefully supported my pursuit. As we started walking around the college trying to trace the location of the photo, an employee of the college, Mr. Doumit, told us that in 1993, the remains (bones) of some of the young orphans were found and were collectively buried under an unmarked mass grave next to high ranking Lazarist priests.

In 2006, when my initial findings about the Antoura orphanage were published in Aztak, an Armenian newspaper in Lebanon, I found out that Mr. Karnig Panian, previously the deputy dean of Jemaran high school in Beirut, was one of the survivors of the Antoura orphanage. In 1992, he had published his experiences as an orphan in a two-

volume memoir.

I stayed up all night reading the memoirs in awe and disbelief! While the Antoura building looked like an orphanage on the outside, on the inside, the young orphans were going through a systematic Turkification executed through most heinous tactics; changing the Armenian names of the orphans into Turkish names, luring the orphans into believing that the Turkish culture is a better culture than the Armenian, and, gradually, if the orphans spoke, prayed or sung in Armenian, punishing them by Falakha (Hitting of the soles of the feet with iron rods). "The sessions of Falakha usually ended up with bleeding kids sent to the infirmary to be treated for fractured bones."

In Halide Edib's own words: "One felt that these children, whatever happened, would carry something crippled, something mutilated in them."

I was appalled and revolted by the realization that the Genocide did not stop with the killings, the drowning, the burning and the rapes, it rather continued to crawl beyond the deserts, the rivers and the caves; the final frontier of the Genocide aimed at annihilating the memory of what constituted "Armenian culture."

Here, I would like to add that according to the UN definition of Genocide, the 5th point specifically stipulates that "Forcibly transferring children of a group to another group" is an act of Genocide (Article II of the 1951 UN Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide).

From that day on, I was haunted by the souls of these orphans 300 of whom lost their lives between 1915-1918 as a result of abuse, famine and illness. In his memoirs, Mr. Panian wrote: "The available hospitals were merely a sleeping hall. There were no skilled doctors to provide the proper medication. The dead orphans, who were buried in a hole and covered with dirt, were attacked, the same night, by the hungry jackals, ripping off the little bodies and scattering their bones all over the place." "The only thought on the orphans' minds was food. In desperation, they would often collect the bones of their dead friends, grind them and use them in soups as food to survive."

Later, when I returned to Antoura and I watched the college through the eyes of a 6 year old Karnig who experienced the pain of abandonment, famine and Turkification and who saw his friends lose their identity and vanish to be forever forgotten. As I sat on the mass grave bewildered, I promised to tell the story of the unsung heroes until they were truly laid in peace.

Towards the end of 1918, Halide Edib asked Dr. Bliss, then the dean of American University of Beirut, to take Antoura under the protection of the American Red Cross.

I expressed my gratitude to the Near East Relief and Red Cross organizations and several official representatives of foreign governments for actively taking part in saving Armenian lives and selflessly caring for over 130,000 Armenian orphans.

I did tell the story of my heroes to Armenian communities in Lebanon, Syria and United States through presentations, TV, Radio and digital media interviews.

I did tell the story of the young orphans to thousands of high-school kids through film footages, researched data and archived photos. These students now recognize the face of the Genocide and are able to relay to the pain of the stories told to them by their parents and grandparents.

On March 7, 2010, Together with Mr. Robert Fisk, the internationally renowned Middle East Correspondent for "The Independent" newspaper in London, I revisited the Antoura mass grave. He then went on to write and publish a powerful article under the title of "Living Proof of the Armenian Genocide" that covered the story of my heroes which was translated into several languages and replicated by the thousands on web pages all over the world.

Even Turkish writers and journalists who heard the story of the young orphans visited Antoura and the mass grave.

Five years ago, I pleaded to the Armenian community and its leaders to initiate a memorial to mark the grave of the forgotten heroes.

Fortunately, Mr. Harut Khatchadourian immediately responded to my pleas with utmost humility and generosity. He understood the urgency of the work that needed to be done and gave me the Green light to do whatever was deemed necessary to pay the respect due to the orphans.

KOHAR Symphony Orchestra & Choir generously funded the creation of the Khachkar by Zaven Koshtoyan, a symbol of the Armenian culture, as well as the bronze sculpture of a young boy holding the globe by Raffi Tokatlian, symbolizing the young ambassador to the world to raise awareness to protect and treat orphans around the world with passion, compassion and utter respect.

To top it all, KOHAR made sure its symphony and choir is present here today to give the orphans a true Armenian burial blessed with their angelic voices and the beauty of the Armenian hymns.

Today's memorial would not have been possible without the patience and the understanding of Father Antoine Nakad, the Superior of the Antoura College. He became my angel throughout the unfolding of the story and the preparation of the grounds.

Today's memorial will make the world aware of the impact of the irreversible pain and suffering inflicted by human beings onto others. It will also tell the world that it is impossible for the Armenian people to heal and go on living with their heads held high when their colossal losses are categorically denied by the Turkish government.

Today's memorial will also remind us, the Armenians to respect those Turks who risked their lives to save Armenian families during the Genocide and who, today, risk their lives by openly apologizing on behalf of their old and new governments.

The flowers that I will place on the mass grave of the orphans today will be in memoriam of all the Antoura orphans; Armenians, Turks and Kurds.

I am grateful for the perfect conclusion of my journey of love and I am deeply honored for the trust vested in me to help my heroes to finally rest in peace.

Thank you for your presence.

A Review of Charents: In Search of My Armenian Poet

By Krikor Yeghia Moloyan

For most Armenians before my generation, Charents is a name of legend. Known as a genius poet, Charents was also a public activist and soldier during the First World War. Unfortunately very few members of my generation only know him by his masterpiece "Yes Im Massis Sarn Em Siroum" (I love my Massis mountain). Even I had the barest introduction to this great literary treasure until a few days ago.

On September 25, 2010 the ARPA film festival screened the documentary, "Charents: In Search of My Armenian Poet" at the Egyptian Theater. The film's director is Shareen Anderson, an award winning filmmaker based in South Africa. On the day of the screening I was very excited at the opportunity to learn more about this prolific man. We soon shuffled into the unfortunately small theater where Professor of Armenian language and literature at UCLA, Anahid Keshishian, gave a wonderful introduction about her experiences with Charents. She described her emotional journey with this man as if they had been close relations; even though Charents had been killed by the NKVD (the predecessor to the KGB) in a Soviet prison sixty-seven years ago. I felt envious... Why hadn't I had those same experiences? Why wasn't I forced to read Charents in grammar school?

Nevertheless, the film soon began and it was very well directed. As the two hours quickly passed I began to revere a man whose work I had never read. Thankfully the film also included excerpts of his poetry. I won't give any serious spoilers because I believe that this is a must see if you are interested in Armenian culture.

Any real criticism that I have of the documentary would be the focus on over compensatory praises by Charentsian fanatics. Rightfully so,

Charents deserves every single one. However it was mentioned in one scene that Charents had actually shot a woman who had rebuffed his interests and spent 8 years in jail for it. Why was this man in so much internal conflict? This was always a quickly bypassed topic and like a shadow, loomed over almost each interview. Everybody in the theater knew it existed but it was never directly addressed. Though while that darkness could be very frightening and intriguing the director chose to leave it shrouded in mystery. However, let me reiterate that this documentary is still enchanting. Prior to seeing it, Charents was only a famous Armenian writer. Now he's been mythologized to the likes of Sayat Nova, Hovannes Tumanyan and Komitas Vartabed. This documentary amplified my interest and doubled my reverence for his work.

Through my personal experiences, it seems that the diaspora hasn't come to know and hold dear this extraordinary figure in Armenian culture. Thankfully "Charents: In Search of My Armenian Poet" definitely changed that for at least one Armenian. I just hope that my fellow viewers in that theater felt the same way.

Turkish Nationalists Planning Islamic Prayer Services In Armenian Church

Continued from page 1

tions with the ruling Justice and Development Party (AKP) led by Prime Minister Recep Tayyip Erdogan.

In the words of Ara Gocunyan, editor of the Turkish-Armenian "Zhamanak" daily, the AKP's victory in Turkey's recent constitutional referendum was a serious blow to the MHP. "Apparently, the party is thus trying to revive its fortunes," he told RFE/RL's Armenia service.

Citing the Turkish press, Gocunyan

said Turkey's Culture Minister Ertugrul Gunay has warned that the Friday prayer at the Ani church will be deemed illegal if it turns into a "collective demonstration." Turks can pray there only as "individual citizens," Gocunyan quoted Gunay as saying.

Newspaper reports also said that the MHP's top leader, Devlet Bahceli, will also attend the prayer. However, the party has not yet confirmed those reports, according to Aris Nalci, a journalist with another Istanbul-based Armenian paper, "Agos."

Aghtamar Book Launched in Turkey

Ara Sarafian and Osman Koker

"Aghtamar: A Jewel of Medieval Armenian Architecture", a bilingual Turkish and English book, was launched in Van on September 17th and in Istanbul on September 21st.

A co-publication between Gomidas Institute (London) and Birzamanlar Yayincilik (Istanbul), this work presented Turkish audiences with a fascinating history of Aghtamar and its 10th century Church of the Holy Cross (Surp Khach). The book was introduced by Ara Sarafian (Gomidas Institute) and Osman Koker

(Birzamanlar Yayincilik). Prior to his introduction, Sarafian thanked his hosts in Van and Istanbul, as well as a list of people and organisations who made the publication possible.

Sarafian and Koker noted that in recent discussions surrounding Aghtamar (both in Turkey and abroad) very little had been said about the actual monastic complex and the Church of the Holy Cross (Surp Khach). The church deserved attention in its own right, as well as within the broader context of medieval Armenian architecture.

Malabar Hill Films presents

BEAST ON THE MOON

by Richard Kalinoski
directed by Paul Lampert

LA WEEKLY says "GO"

"...emotionally powerful...straightforward, honest performances..."
BACKSTAGE

The Award Winning Armenian Production that Explores the 1915 Armenian Genocide

NOW RUNNING!
LEE STRASBERG INSTITUTE - Marilyn Monroe Theatre
7936 Santa Monica Blvd W. Hollywood, CA 90046

Sept. 11th running thru Oct. 17th
Thurs, Fri, Sat @ 8pm, Sun @ 2pm

Exclusive Armenian Community Discount:
Use Promo Code 005 for \$10 OFF
For tickets: www.plays411.com/beast or
(323) 960-7784

ArmenienInfo.net
News. Informationen. Kommentare.

ԻՐԱՆԱՐԱՅ ՀԱՍԱՅՆՔ ՂԱԶՈՒԻՆԸ ԵՒ ՏԵՂԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՑԵԱԼՈՒՄ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅՈՒՄ

ՅՈՎԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Ղազուի նահանգը սահմանակից է հետեւեալ նահանգներին՝ հիւսիսից՝ Գիլանին, հարաւից՝ Կենտրոնական նահանգին, արեւելքից՝ Թեհրանի նահանգին, իսկ արեւմուտքից՝ Զանջանի ու Համադանի նահանգներին:

Այն ծովի մակերեսից 1304 մետր բարձրութեան վրայ է գտնուում: Նրա հիւսիսային շրջանը լեռնային կլիմայ ունի: Այս շրջանում ցուրտ ու ձիւնառատ ձմեռներ եւ բարեխառն ամառներ են լինում: Ղազուի դաշտային շրջանները ցուրտ ձմեռներ եւ տաք ու չոր ամառներ ունեն: Զերմաստիճանի տարեկան միջինը 13.2 սանտիգրադ է նրա տարեկան անձրեւների տեղման միջինը 304.4 միլիմետր է:

Ղազուի նահանգը իր աշխարհագրական դիրքով մայրաքաղաք Թեհրանը մի կամուրջի նման՝ միացնում է երկրի հիւսիսային ու արեւմտեան շրջաններին եւ կովկասեան ու եւրոպական երկրներին:

Ղազուի նահանգը, նրա նպաստա-

կանը մաս էր կազմում Թեհրանի նահանգին: Սոյն թուականին յիշեալ նահանգից զատելով՝ Զանջանի Թաքեստան քաղաքի եւ յարակից շրջանների հետ համատեղ՝ կազմում է Ղազուի նահանգը:

Այս նահանգը, վերջին վիճակագրութեան տեւալների համաձայն, ունի երկու շրջկենտրոն, 10 գաւառ, 12 քաղաք, 37 աւան եւ 936 գիւղ:

Ըստ 1996 թուականի երկրի վիճակագրութեան տեւալների՝ նահանգում ապրելիս են եղել 968.257 հոգի, որոնցից 57.11 տոկոսը բնակելիս է եղել քաղաքներում, իսկ 42.89 տոկոսը՝ գիւղերում: Սոյն թուականին նահանգի բնակչութեան մաս կազմող քանակից 491.114 հոգին տղամարդ է եղել, իսկ 487.143-ը՝ կին:

Նահանգի բնակչութիւնը բաղկացած է տարբեր ազգութիւններից, որոնք են՝ լոռեր, քուրդեր, շահաւաններ, մարաղիներ, աղերիներ, պարսիկներ, ասորիներ եւ հայեր:

Ղազուի անուան ստուգաբանութեան մասին երեք տարբերակներ կան:

Ղազուի նահանգի Հայոց ազգային «Ռաֆֆի» դպրոցի շէնքը

Լոր դիրքի բերումով, զարգացել են գիւղատնտեսութիւնն ու ճարտարարւեստը: Այդ իսկ պատճառով՝ այդ նահանգը ներկայում երկրի զարգացման կարեւոր բեւեռներից մէկն է համարուում: Նշենք, որ Ղազուի նահանգում, Ղազուի քաղաքից 11 կմ. հեռավորութեան վրայ, գոյութիւն ունի մի ճարտարարւեստական աւան՝ Ալբորգ անունով, որը հիմնւել է 1967 թուականին, ունի 900 հեկտար տարածք, 347 գործարան եւ շուրջ 70 ճարտարարւեստական ու արդիւնաբերական արհեստանոցներ, որով զարկ է տրւել քաղաքի ճարտարարւեստական կարեւորութեանը:

Նահանգի արդիւնաբերութիւններն են՝ ցորեն, գարի, ճակնդեղ, ընդեղէններ, բամբակ, խաղող, պիստակ, ընկոյզ, ամառային եւ ալմրիկ: Այդ շարքում խաղողը, որ նահանգի ցանքատարածութիւնների մեծ մասն է գրաւում, մասնաւորաբար Թաքեստանի շրջանում, ցանքատարածութիւնների ու արտադրանքների տեսակէտից ուշագրաւ կարեւորութիւն է ներկայացնում:

Ղազուի նահանգը մինչեւ 1996 թուա-

իրանցի եւ արաբ պատմաբանների կարծիքով՝ Ղազուի անուանը ծագել է ինքե՛ վին բառից, որը հետագայում ձեւափոխւել է քեշէրինի, ապա արաբական տիրապետութեան ժամանակ արաբական տառադարձութեամբ ստացել է Ղազուին անուանումը:

Ըստ յոյն պատմաբանների՝ նախքան Աքեմենեանների շրջանը՝ միտթանի ցեղին պատկանող ժողովուրդներ են ապրել Կասպեան (Կասպից) ծովի շրջանում, որոնք կրում էին կասի կամ կասիտ անուանումը: Թերեւս Ղազուի անուանը Կասպեան բառից է սկսւել առել:

Երրորդ տարբերակը հետեւեալն է՝ Ղազուի հիւսիսային լեռներում խափանարար ցեղախմբեր էին ապրում, որոնք տեւաբար յարձակումներ էին գործում Ղազուի դաշտերի վրայ: Նրանց յարձակումների առաջն առնելու նպատակով՝ բերդեր են կառուցում, որոնք կրում էին դեժէ բալա (վերին բերդ) եւ դեժէ փային (վարի բերդ) անուանումը: Ժամանակի ընթացքում դեժէ փային բառը ձեւափոխւելով՝ դառնում է

Ղազուի Մ. Հոնիսիմէ հայոց Առաքելական եկեղեցին

դեժիին, ապա՝ գեժին, քեշէին, որոնք արաբական տիրապետութեան ժամանակ արաբական տառադարձութեամբ Ղազուին անուանումն են ստանում:

Ըստ առգոյ փաստաթղթերի՝ Ղազուի պատմական անցեալը հասնում է մինչեւ 9 դար Քրիստոսից առաջ՝ մարերի տիրապետութեան ժամանակաշրջանը: Այն ժամանակ Ղազուի հարաւ եւ հարաւարեւմտեան լեռնային շրջանները մարերի տիրապետութեան ներքոյ են գտնւել եւ մշտապէս տարբեր ազգութիւնների ու ցեղախմբերի, ինչպէս Թաքեստանի (այժմ՝ Մազանդարան) դէյլամի ցեղախմբի ասպատակութիւնների ենթակայ են եղել: Բոյինգահրայի շրջանի Սագգաբաղ բլրից յայտնաբերուած իրերի ուսումնասիրութեան արդիւնքում՝ պարզուել է, որ Ք. ա. 4-րդ եւ 5-րդ հազարամեակներում այս շրջաններում մարդկային բնակչութիւն է եղել:

Ինչ վերաբերում է Ղազուի քաղաքին, այն ներկայում Իրանի շէն եւ խոշոր քաղաքներից մէկն է համարուում եւ կենտրոնն է նոյնանուն նահանգի: Նրա հիմնադրութիւնը վերագրուում է Սասանեան հարստութեան Շապուհ Ա թագաւորին: Նա քաղաքը կառուցում է դէյլամեանների յարձակումները կանխելու նպատակով եւ այնտեղ բերդեր ու պարիսպներ է կառուցում եւ իր բանակայիններին տեղակայում է այնտեղ: Հետագայում այդ զորակայաններն ընդարձակւելով՝ կազմում են քաղաքի գլխա-

ւոր կորիզը: Սոյն քաղաքի դիրքը որպէս Մազանդարան եւ Կասպից ծով անցուղի՝ մեծ կարեւորութիւն է ունեցել:

Արաբական արշաւանքների ժամանակ Ղազուի 664 թուականին գրաււել է արաբների կողմից:

Սաֆաւեան հարստութեան Շահ Թահմազ թագաւորի միջոցով, թուրքերի յարձակումները կանխելու նպատակով, 1548 թուականին երկրի մայրաքաղաքը Թաւրիզից փոխադրուում է Ղազուին եւ այդ ժամանակաշրջանում քաղաքը վերելք ապրելով՝ առաւել կարեւորութիւն է ստանում ու այնտեղ կառուցուում են մեծ թուով շէնքեր եւ կոթողներ:

Սակայն, կէս դար յետոյ 1598 թուականին Շահ Աբբաս Ա թագաւորը մայրաքաղաքը Ղազուից փոխադրում է Սպահան:

Ղազուի քաղաքը գտնւում է Թաւրիզ-Թեհրան ճանապարհին. առաջինից շուրջ 624, իսկ երկրորդից 150 կիլոմետր հեռավորութեան վրայ: Ընդարձակ հարթ դաշտում տարածուում է շատ ընդարձակ այգիներով: Սաֆաւեան հարստութեան ժամանակ ծաղկուն վիճակ ունէր, սակայն աֆղանների կողմից գրաւելուց յետոյ՝ անփառունակ վիճակի է մատնւում:

Այդ քաղաքում ծնւել ու հասակ են նետել զգալի թուով մտաւորականներ ու մշակութային գործիչներ, որոնցից բաւարարուում ենք գրականագէտներ՝ Համդոլլահ Մոս-

Շար.ը էջ 18

ՄԱՍԻՍ   ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 for USA

* \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada.

* \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State:----- Zip Code:-----

Country: -----

Tel :----- Fax : -----

OPENING OCT. 1!

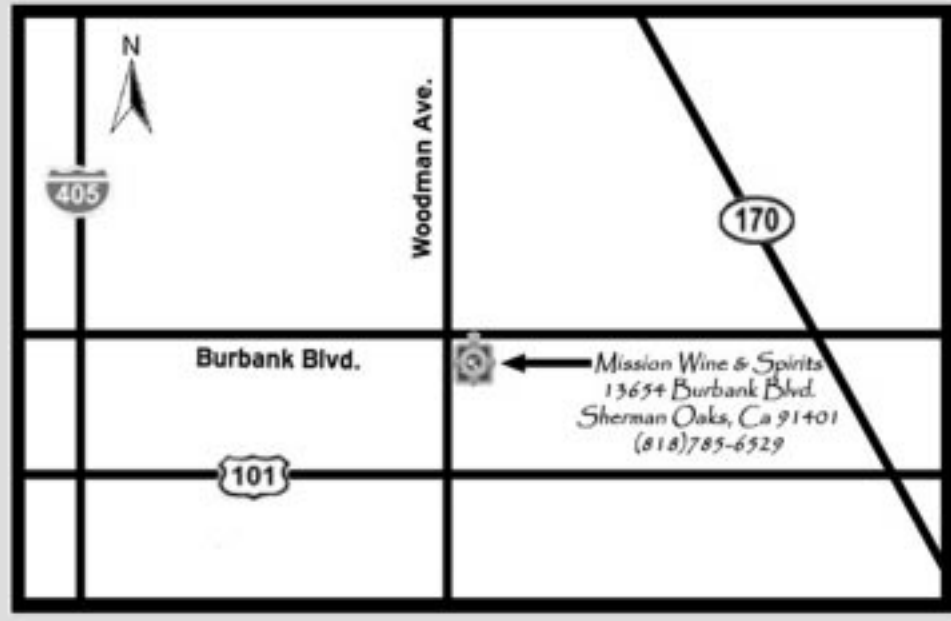

MISSION

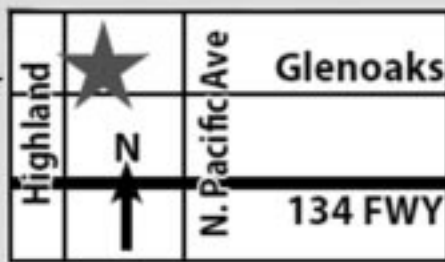
Wine & Spirits

Sherman Oaks

13654 Burbank Blvd.
Sherman Oaks, CA 91401
(818) 785-6529

Glendale
825 W. Glenoaks Blvd.
Glendale, CA 91202
(818) 242-0683

Pasadena
1785 E. Washington Blvd.
Pasadena, CA 91104
(626) 794-7026

